

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV ÖST RAPPORT 2003:40

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING OCH UTREDNING, ETAPP 2

Kv Grepen

*Kv Grepen, Klinga
Borgs socken
Norrköpings kommun
Östergötland*

Dnr 422-774-2003

Johan Westerlund

UV ÖST RAPPORT 2003:40

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING OCH UTREDNING, ETAPP 2

Kv Grepen

Kv Grepen, Klinga

Borgs socken

Norrköpings kommun

Östergötland

Dnr 422-774-2003

Johan Westerlund

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 013-24 47 00

Fax 013-10 13 24

uvost@raa.se

www.raa.se/uv

Produktion och layout Britt Lundberg

Grafik Lars Östlin

Foto Johan Westerlund

Utskrift UV Öst, Linköping 2003

Kartor ur allmänt kartmaterial, ©Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3.

© 2003 Riksantikvarieämbetet

UV Öst, Rapport 2003:40

ISSN 1404-0875

Innehåll

Inledning	5
Syfte och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Genomförande och resultat	7
<i>Förundersökningen</i>	<i>7</i>
<i>Utredning, etapp 2</i>	<i>7</i>
<i>Förundersökningen, november 2003</i>	<i>9</i>
Utvärdering och vidare åtgärder	9
<i>Förundersökningen</i>	<i>9</i>
<i>Utredning, etapp 2</i>	<i>9</i>
<i>Förundersökningen, november 2003</i>	<i>10</i>
Referenser	11
Administrativa uppgifter	11
Bilaga 1. Anläggningsbeskrivningar	11

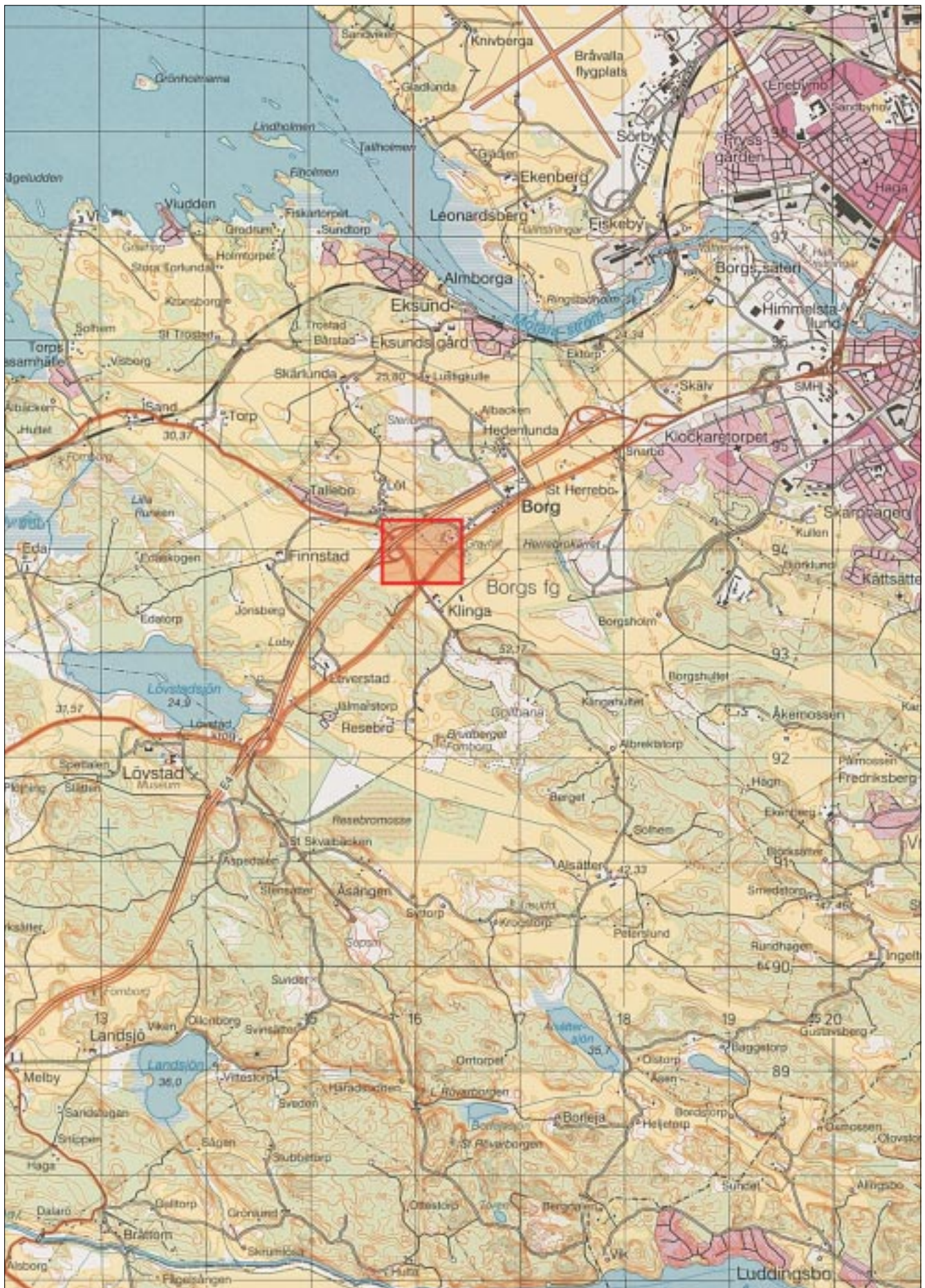

Fig 1. Utdrag ur Gröna kartan med utredningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Arkeologisk förundersökning och utredning, etapp 2 Kv Grepen

Riksantikvarieämbetet, UV Öst utförde under juli månad 2003 på uppdrag av Norrköpings kommun en arkeologisk förundersökning och utredning etapp 2 inom Kv Grepen vid Klinga rastplats, Borgs socken, Norrköpings kommun på grund av planerad nybyggnation.

Undersökningen och utredningen utgjordes av sökschaktgrävning på två utvalda områden inom kvarteret. Efter avslutad undersökning bedömer UV Öst att exploateringen kan genomföras i det norra hörnet av kvarteret och utmed områdets lägsta punkter utan fortsatta arkeologiska åtgärder. Inga anläggningar, konstruktioner eller fynd påträffades i dessa sökschakt. I kvarterets SV hörn, på en plåt upp emot Skärblackavägen påträffades flertalet anläggningar som utgjordes av härdar, stolphål och kulturlager eller väggrännor från en boplatz som sannolikt kan dateras från järnålder. Efter avslutad utredning etapp 2 bedömer UV Öst att den södra delen av kvarteret innehåller fornlämning och att en förundersökning är nödvändig om denna del ska exploateras. Som alternativ kan fornlämningen avgränsas och undantas från exploateringen.

Under november 2003 utfördes även en förundersökning i kvarterets södra hörn. Denna undersökning utfördes som ett tillägg till föregående undersökningar på grund av att en av de planerade nybyggnationerna önskade en ny placering. Även på detta område gjordes sökschakt. De sönderplöjda resterna av någon enstaka anläggning påträffades men bedömdes i samråd med Länsstyrelsen inte ligga till grund för några fortsatta arkeologiska åtgärder.

Inledning

Norrköpings kommun, Stadsbyggnadskontoret planerar för bebyggelse inom Kv Grepen direkt öster om Klinga rastplats på östra sidan av E4, Borgs socken, Norrköpings kommun, Östergötland. Området är ca 200x200 m stort och beläget i åkermark. Höjden över havet varierar mellan ca 20 – 30 m.

Den nu aktuella förundersökningen och utredningen etapp 2 innebar att två områden skulle undersökas med sökschaktgrävning. Förundersökningens område, Objekt I, i kvarterets norra hörn bedömdes vara ett topografiskt lämpligt grav- och boplatzläge. Utredningsområdet, Objekt II, i kvarterets SV hörn bedömdes vara ett topografiskt lämpligt boplatzläge.

Förarbetet utfördes av Per Nilsson. Ansvarig för förundersökningen och utredningen är Johan Westerlund som också utförde fältarbetet och har sammanställt denna rapport.

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att bedöma art, intensitet och utbredning av fornlämningar i anslutning till de tidigare registrerade fornlämningarna (Objekt I). Målsättningen var även att om möjligt peka ut fornlämningsfria ytor samt att dokumentera, typbestämma och om möjligt datera anläggningar och fynd.

Syftet med den arkeologiska utredningen, etapp 2, var att konstatera om exploateringsområdet innehåller fornlämningar eller ej (Objekt II). Syftet med den arkeologiska förundersökningen, november 2003, var att konstatera om det nya exploateringsområdet på andra sidan Horns väg innehåller fornlämningar eller ej.

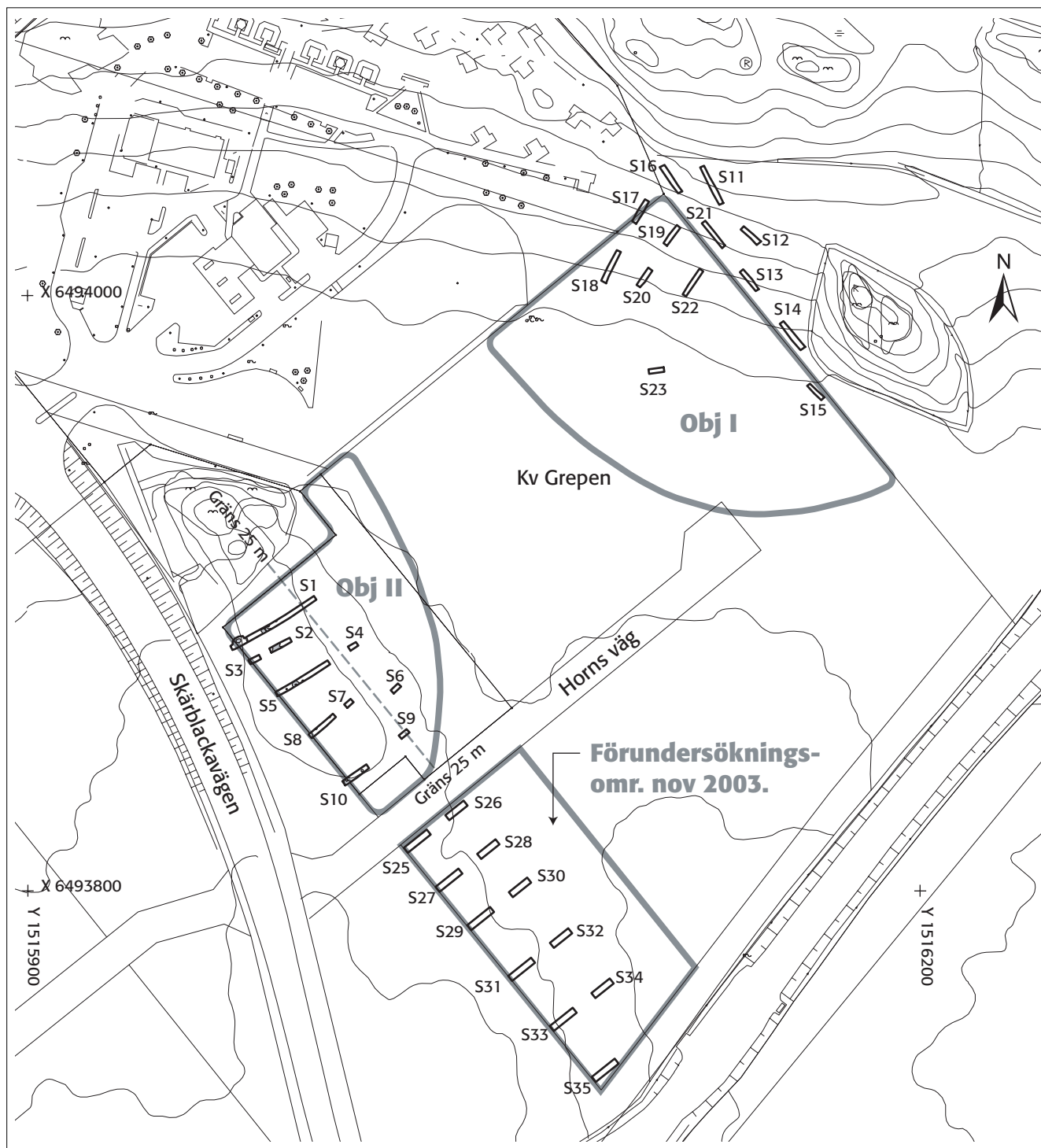

Fig 2. Karta över utredningsområdet i Klinga, kv Grepen, och de grävda sökschakten markerade. 25-meters gräns är markerad. Skala 1:2000.

Båda områdena undersöktes med sökschakt gjorda med grävmaskin. Matjorden banades av skiktvis ned till den nivå där eventuella anläggningar finns bevarade och ned till orörd mark. Anläggningar framrensades med handredskap. Efter två dagsverken bedömdes att tillräckligt underlag fanns för att konstatera fornlämnings art, intensitet och utsträckning. I och med detta avbröts grävningen.

Förundersökningen i november avbröts efter en dag då tillräckligt underlag fanns för bedömning.

Schakt och anläggningar mättes in digitalt med totalstation (Geodimeter 600) och registrerades i Riksantikvarieämbetets informationssystem, Intrasis. Schakten under förundersökningen i november mättes manuellt.

Topografi och fornlämningsmiljö

Klinga ligger i ett kuperat sprickdalslandskap med omväxlande skogsklädda höjdryggar och åkermark. Det nu aktuella området domineras av en sydsluttning som planar ut i ett flackare parti. Marken höjer sig återigen strax innan Skärblackavägen. Ca 300 m söderut ligger Klinga gård. Direkt nordöst om den planerade bebyggelsen finns ett större åkerimpediment. På impedimentets norra sida finns en registrerad älvkvarnslokal (skålgropslokal), RAÄ 175.

Inför E4:ans nysträckning förbi Klinga liksom inför den nuvarande serviceanläggningen/rastplatsen gjordes arkeologiska undersökningar av såväl gravfält som boplatser. Vid RAÄ 210 undersöktes ett gravfält med över hundra stensättningar och gravar under flat mark. Gravarna daterades från äldre bronsålder, ca 1200 f Kr fram till romersk järnålder, ca 300 e Kr (Stålbom 1994). Vid undersökningen hittades även ett skulpturhus från yngre bronsålder av en typ som dessförinnan endast dokumenterats vid ett fåtal tillfällen. Strax väster om gravfältet har en boplatz från yngre bronsålder – äldre järnålder undersökts, RAÄ 279 (Skjöldebrand 1996).

Inför anläggandet av den nuvarande serviceanläggningen/rastplatsen gjordes en utredning där ytterligare gravar liksom härदार och agrara lämningar påträffades (Kaliff 1991). Rastplatsens utformning anpassades till de påträffade anläggningarna. Lämningarna påträffades i anslutning till skogspartiet norr och öster om rastplatsen, inga anläggningar upptäcktes på lägre liggande partier.

Den planerade bebyggelsen ligger i nära anslutning till flera kända fornlämningar. Ett stort antal arkeologiska undersökningar har visat att det i anslutning till synliga fornlämningar ofta finns ett omfattande, ovan mark ommarkerat, fornlämningsområde. Detta fornlämningsområde består ofta av boplatzlämningar och ommarkerade gravar.

Genomförande och resultat

Förundersökningen

Inom förundersökningsområdet (Objekt I) beläget i kvarterets norra hörn grävdes 13 stycken schakt som var 1,5 m breda, cirka 0,5 – 0,7 m djupa och med varierande längd. Den totala schaktlängden uppgick till 119 löpmeter (se fig 2).

I de första 11 schakten bestod undergrunden av massiv gråbrun lera. Schakten lades till att börja med ganska tätt men efterhand med större avstånd mellan varandra på grund av att inga anläggningar, konstruktioner eller fynd kunde konstateras i något av schakten.

Precis i linje med eller strax norr om den tänkta kvartersgränsen drogs slutligen två schakt för att konstatera om även det övre partiet mellan älvkvarnslokalen (RAÄ 175) och skogsbrynet bestod av fyndtom lera. Ett av schakten visade sig ha porös sandig undergrund och ganska snart påträffades ett troligt stolphål. Ett stolphål visar på att det sannolikt är så att denna platå innehåller fasta fornlämningar. I och med detta avbröts förundersökningen.

Utredning, etapp 2

Inom utredningsområdet (Objekt II) beläget i kvarterets SV hörn invid ett åkerimpediment och längs med Skärblackavägen grävdes 10 stycken schakt som var 1,5 m breda, cirka 0,4 – 0,7 m djupa och med varierande längd. Den totala schaktlängden uppgick till 98 löpmeter (se fig 2).

Nästan omedelbart påträffades en stor hård med mycket skärersten (diam 1,5 m). I nästan hela detta första schakt på 33 meter fanns ljus porös sandig undergrund. Bara i detta schakt påträffades sju anläggningar av olika karaktär (fig 3). Av nästföljande nio schakt fanns anläggningar och/eller kulturlager i minst fyra av dem. Alla anläggningar låg på ett djup av 0,2 – 0,4 m från dagens markyta (se fig 4).

Fig 3. Schakt 1 med anläggning A521 (hård) i förgrunden, från SV. Förundersökningsschakten i fonden. Foto Johan Westerlund.

Fig 4. Schakt 2 med anläggning A592 i förgrunden, från SV. Älvvarnslokalen RAÄ 175 i fonden. Foto Johan Westerlund.

Fig 5. Anläggning A539 m fl i schakt 1. Foto Johan Westerlund.

Fig 6. Anläggning A630 i schakt 5. Foto Johan Westerlund.

Inga anläggningar totalundersöktes. Den enda undersökningsform som företogs var framrensning av anläggningar med handredskap. Detta gjordes för att kunna förstå typen, karaktären och utbredningen av anläggningsområdet. I detta sammanhang hittades tre stycken keramikbitar samt en slaggbit som alla pekar på en järnåldersdatering. Anläggningarna bestod av härdar, stolphål och kulturlager, alternativt rännor i samband med huskonstruktioner (se fig 5 och 6).

Sammantaget visar alla dessa anläggningar och karaktären av dem att hela platån invid åkerimpedimentet och längs Skärblackavägen består av en boplats från järnålder som ej är synlig ovan mark.

Förundersökningen, november 2003

Inom förundersökningsområdet beläget i kvarterets södra hörn, SV om Horns väg, grävdes 11 stycken schakt som var 1,5 meter breda, cirka 0,5 – 0,8 meter djupa och med varierande längd. Den totala schaktlängden uppgick till omkring 100 löpmeter (fig 2).

I alla schakt var undergrunden massiv brunrå lera. I ett par schakt upp emot Skärblackavägen fanns lite sandig undergrund. I inget av schakten kunde säkra anläggningar konstateras. Förutom ett par mycket diffusa mörkfärgningar, som bedömdes kunna vara bortplöjda rester av något som kanske kan ha varit anläggningar, påträffades endast lite kolstänk i leran mot de högre partierna. Inga fynd gjordes i något av schakten.

Eventuellt skulle dessa diffusa anläggningsrester kunna vara någon form av utkast från närliggande boplats.

Utvärdering och vidare åtgärder

Förundersökningen

Av alla schakt som drogs vid förundersökningen innehöll endast ett schakt ett sannolikt stolphål (Schakt 11). Detta schakt ligger precis utanför den tänkta kvartersgränsen (vid undersöknings-tillfället fanns ej gränserna utsatta) men visar på att kvartersgränsen under inga omständigheter bör förflyttas mot N eller NO. Risken att då påverka fornlämningar i området är i så fall mycket stor. Resterande schakt innehöll inga anläggningar, konstruktioner, kulturlager eller fynd varför denna norra del har bedömts vara fri från fasta fornlämningar. Dessa schakt ligger i slutningen ned mot kvarterets lägsta punkt. Ett schakt förlades till den del där området planar ut och bildar en svacka. Även detta schakt var fornlämningsfritt. UV Öst har bedömt att den norra delen av kvarteret kan exploateras utan fortsatta arkeologiska åtgärder.

Utredning, etapp 2

På platån upp emot Skärblackavägen fanns många fornlämningar som ganska snart kunde konstateras härröra från järnålder alternativt bronsålder med hjälp av bl a keramik. Dessa hade karaktären av att komma från en boplats eftersom flera härdar, stolphål och liknande påträffades. Avsikten med den arkeologiska utredningen, etapp 2 var att konstatera om denna del av området innehöll fornlämning eller ej. När tillräckligt underlag fanns avbröts schaktningen efter den andra dagen. En något sånär god uppfattning om fornlämningens utbredning kunde också göras. Både avgränsning av fornlämning och delvis undersökning av anläggningar görs normalt under en förundersökning. I detta fall fanns inte denna avsikt och hade heller ej kunnat genomföras inom tidsramarna. Dock gick det att konstatera att fornlämningen sannolikt dateras järn- eller bronsålder och att den koncentreras till den platå eller den höjd i landskapet som Skärblackavägen kröner.

Det här innebär att fasta fornlämningar i denna del av kvarteret kommer att skadas av en exploatering. Om en exploatering ska ske i denna del av kvarteret måste en förundersökning göras. Efter detta, kanske i direkt anslutning till förundersökningen, kan en särskild undersökning utföras.

Som ett alternativ föreslår UV Öst i dagsläget att området avgränsas med en 25-meterslinje som skjuter in kvartersgränsen parallellt med den tidigare utstakade gränsen som löper något i vinkel mot Skärblackavägen (fig 2). S och SV om denna linje får således inga aktiviteter utföras såsom grävning, dumpning av jordmassor eller byggmaterial, eller överfart med dumpers och andra tunga fordon.

Förundersökningen, november 2003

Under förundersökningen var målsättningen framför allt att konstatera om de boplatzlämningar som påträffades under utredningen, etapp 2 fortsatte söderut på denna sidan om Horns väg. Resultatet var; i det närmaste tomma schakt utan (säkra) anläggningar, konstruktioner eller fynd. De rester av vad som bedömdes vara bortplöjda anläggningar blev i samråd med Länsstyrelsen inget föremål för fortsatta undersökningar. UV Öst bedömer således att denna södra del av kvarteret Grepen kan exploateras utan fortsatta arkeologiska åtgärder.

Strax S och SV om den nya kvartersgränsen höjer sig marken även här upp emot Skärblackavägen. Det är med största sannolikhet så att boplatsoområdet löper längs med den högre delen av området som Skärblackavägen kröner. Det betyder att området mellan Skärblackavägen och de gjorda sökschakten med stor sannolikhet innehåller fornlämningar som ej är synliga ovan mark.

Sammantaget har UV Öst bedömt att största delen av kv Grepen (exploatörens benämning etapp 1), kan exploateras utan påverkan på arkeologiska lämningar. Det är endast området upp emot Skärblackavägen som kräver ytterligare arkeologiska åtgärder alternativt undantas från exploateringen. Området mäter ungefär 85 x 25 m inom kvarteret.

Slutligen är det mycket viktigt att observera att de delar av både kv Grepen och intilliggande områden som inte ingår i denna exploatering kan med stor sannolikhet innehålla liknande fornlämningar. Detta gäller till exempel området mellan kv Grepen och Skärblackavägen och på andra sidan Skärblackavägen, söderut. Samma kriterier som nämnts ovan för grävning och dumpning etc gäller även här.

Ansökan om exploatering ställs till Länsstyrelsen, Kulturmiljöenheten, som fattar beslut i ärendet och avgör vilka eventuella fortsatta arkeologiska insatser som krävs.

Linköping i oktober 2003

Johan Westerlund

Referenser

- Kaliff, A. 1991. Inför en planerad rastplats och serviceanläggning. Arkeologisk utredning, provschaktningar och arkivstudier. Östergötland. Borgs socken. Klinga STG 6352. RAÄ, Byrån för arkeologiska undersökningar. *Rapport dnr: 2481/91*.
- Skjöldebrand, M. 1996. Klinga – boplatser från yngre bronsålder och äldre järnålder. Riksantikvarieämbetet. *Rapport UV Linköping 1996:61*.
- Stålbom, U. 1994. Klinga. Ett gravfält. Slutundersökning av ett gravfält och bebyggelse lämningar från bronsålder och äldre järnålder. Riksantikvarieämbetet. *Rapport UV Linköping 1994:11*.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 422-774-2003.

Länsstyrelsens dnr och datum för beslutet: 431-3408-03, 2003-02-21.

Projektnummer: 1520469.

Undersökningstid: 10 – 14 juli 2003, 4 november 2003.

Undersökt yta: 317 löpmetrar.

Läge: Ekonomiska kartan, blad 8G 8d Borg, x6493902 y1515993.

Koordinatsystem: Rikets, RT 90 2,5 gon Väst.

Höjdsystem: Inget.

Dokumentationshandlingar: Denna rapport, en Intrasidatabas samt fem foton med 135 mm film.

Fynd: Keramik, slagg.

Bilaga 1. Anläggningsbeskrivningar

Anl	Typ	Storlek	Anmärkning
521	Härd	1,5 m diam	Mycket skärvsten, skörbränd sten, sot och kol.
532	Dike?	0,4 m brett	Stenfyllt.
539	Kulturlager	1,3 m brett	Ca 0,2 m djup.
551	Kulturlager	–	Ca 0,1 m djup.
557	Kulturlager	1,5 m brett	Fynd av slagg, Fnr 2.
568	Stolphål	1,0 m	–
574	Stolphål	0,8 m	–
591	Kulturlager	3,5 m brett	Fynd av keramik, Fnr 4 och 5.
621	Stolphål	0,5 m	–
630	Hydda?	2,3 m diam	Fynd av keramik, Fnr 1.
650	Stolphål	0,7 m	–
670	Kulturlager	–	–
675	Stolphål	0,8 m	–
680	Stolphål	0,8 m	–
697	Kulturlager	–	–
705	Stolphål	0,7 m	–